

(załącznik 1)

Dopełnienie

jest częścią zdania, która określa orzeczenie (czyli czasownik) i odpowiada na pytania przypadków zależnych (wszystkich z wyjątkiem mianownika – przypomnijmy więc: **kogo? czego?, komu? czemu?, kogo? co?, z kim? z czym?, o kim? o czym?**).

Jak zauważyłeś, w rozpoznawaniu dopełnień pomocne jest odpowiednie pytanie postawione od orzeczenia. Odpowiedzią na nie jest właśnie najczęściej dopełnienie.

A oto dwa typy dopełnień:

- **bliższe** – to takie, które po odpowiednim przekształceniu zdania (strona czynna -> strona bierna) przejmuje rolę podmiotu;

Pilna uczennica rozwiązuje **test**. (strona czynna)

Test jest rozwiązywany **przez** pilną **uczennicę**. (strona bierna)

- **dalsze** – jego nie da się przekształcić i wykorzystać w funkcji podmiotu, nadal jest dopełnieniem;

Pływak wytarł się ręcznikiem. (tu nie da się nic przekształcić)

A oto jeszcze inny wariant z dwoma dopełnieniami (bliższym i dalszym).

Kobieta myje **włosy szamponem**.

Włosy są myte przez **kobietę szamponem**.

(podmiot -> dopełnienie bliższe)

(dopełnienie bliższe -> podmiot)

(dopełnienie dalsze -> dopełnienie dalsze)

(strona czynna -> strona bierna)

W roli dopełnienia może wystąpić wiele części mowy:

– **rzeczownik**

Wczoraj pomagałem **ojcu** w warsztacie. (pomagałem *komu?* ojcu)
Moja sąsiadka urodziła śliczne **bliźnięta**. (urodziła *kogo?* bliźnięta)

– **zaimek rzeczowny**

Chętnie zwierzyłbym się **komuś**. (*komu?* komuś)
Mogłeś powiedzieć **to** **mnie**. (*co?* to), (*komu?* mnie)

– **wyrażenie przyimkowe**

Wyjechałem na obóz **z** moim **kolegą**. (wyjechałem z *kim?* z kolegą).
Wiersz młodego poety mówił **o** nieszczęśliwej **miłości**. (mówił o *czym?* o miłości).

– **liczebnik**

Zegar na wieży wybił **pierwszą**. (*którą?* pierwszą)
Jeden jest wart **drugiego**. (*kogo?* drugiego)

– **przymiotnik**

Trener wybrał **najlepszego**. (*kogo?* najlepszego)
Antek zawsze ustępuje **młodszemu**. (*komu?* młodszemu)

– **bezokolicznik**

Lubię **czytać**. (*co robić?* czytać)
Mogę **opowiedzieć** ci o moim życiu. (*co zrobić?* opowiedzieć)

(załącznik 2)

INTERPUNKCJA ZDANIA POJEDYNCZEGO

W wypowiedzeniach pojedynczych najczęściej stosuje się takie znaki interpunkcyjne jak: **przecinek, dwukropek i myślnik.**

Oczywiście zamyka takie wypowiedzenia **kropka**, która pojawić się też może po skrótach i po liczebnikach porządkowych.

W zdaniu pojedynczym przecinkiem rozdzielamy:

- jednorodne części zdania, to jest podmioty lub określenia, zestawione bezspójnikowo

np. Wierzby, topole, graby rosły tuż nad wodą.

Szyby, grusze, jabłonie rosły w jednym rzędzie.

- jednorodne części zdania połączone spójnikami (w funkcji przeciwstawnej lub wynikowej): a, ale, lecz, jednak, zatem, więc, toteż

np. Gospodyni była nieładna, ale dobra.
Dzień był pochmurny, lecz ciepły.

- wyrazy lub zwroty poprzedzające wyjaśnienie lub wyliczenie: to jest, to znaczy, jak na przykład:

np. Książka ukazywała dzieje rodziny Koziatulskich do wojny, to jest do 1939 roku.

- wyrazy stojące poza zdaniem: wołacze, wykrzykniki, wyrażenia wtrącone

np. Piesku, nie zjedz mi buta.
No, moi państwo, czas kończyć spotkanie.

W zdaniu pojedynczym przecinkiem nie rozdzielamy:

- jednorodnych członków zdania połączonych spójnikami: i, oraz, albo, lub, bądź, ani, ni, czy, tudzież

np. Czas mijał wesoło i szybko.
Odrobię lekcje z tobą lub sam.

jednak przed każdym z tych spójników użytych powtórnie w tym samym zdaniu przecinek stawiamy

np. Ani z oddali, ani z bliska nie dochodził szmer najlżejszy.

ZASADY UŻYCIA DWUKROPKA

Dwukropek używany jest:

- **do przytaczania czyichś lub własnych słów.**

Przykład: *Przychodziły jej na myśl słowa Pisma świętego: „W pocie czoła pracować będziesz”.*

- jako **znak poprzedzający wyliczenie szczegółów**, o ile przed samym wyliczeniem pojawia się forma ogólna.

• *W drodze do Berlina zwiedzili kilka niemieckich miast: Monachium, Bonn i Kolonię.*

ZASADY UŻYCIA MYŚLNIKA

Myślnik używany jest:

• by zaznaczyć pominięcie domyślnego członu zdania,

np. *W poniedziałek czułem się źle, we wtorek — lepiej.*

• do wyrażania relacji między dwoma wyrazami i wartościami. Dokładniej:

– między wyrazami o znaczeniach przeciwstawnych, np. *ciepło — zimno*,

– między wyrazami oznaczającymi początek i koniec jakiegoś odcinka, np. *trasa Warszawa — Poznań*,

- jako znak zastępujący wyraz przeciwko, np. *mecz Wisła — Legia*,
- między liczbami oznaczającymi wartości przybliżone, np. *widziałam ten film 2 — 3 razy*,
- zastępuje określenie od — do, np. *wszystkich chętnych prosimy o dokonywanie wpłat w dniach 15 — 20 listopada*,
- by uniknąć dwuznaczności wypowiedzi, np. *Przed zawodami skoncentrowany był na jednym — zwycięstwie*.

Myślnika możemy użyć:

- by zastąpić czasowniki domyślne (jest, są) przed wprowadzającym orzecznik zaimkiem „to”, np. *Madryt — to stolica Hiszpanii*.